

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Στέφανος Κουρκουλάκος
(Έρευνα-σύνθεση)

Στέφανος Κωνσταντινίδης
(Έρευνα-σύνθεση)

Φώτης Κομπορόζος
(Έρευνα-σύνθεση)

Εισαγωγικά

Είναι σημαντικό αν μια γλώσσα που διδάσκεται σε χιλιάδες παιδιά χρησιμοποιείται επίσης στο χώρο που ζουν. Αυτό της δίνει αίγλη, αλλά και παρουσιάζει και μια ωφελιμιστική όψη της που δεν είναι ευκαταφρόνητη.

Στη περίπτωση της ελληνικής γλώσσας είναι ακόμη πολύ πιο σημαντικό να χρησιμοποιείται στο χώρο που διδάσκεται – στην περίπτωσή μας στον Καναδά - γιατί όντας περιθωριακή γλώσσα μέσα σ' ένα αγγλοσαξονικό ωκεανό κερδίζει στα μάτια των ελληνόπουλων, αλλά και των ξένων που θα ήθελαν να τη διδαχθούν.

Είναι λοιπόν σημαντικό οι ελληνοκαναδικές παροικίες να επαγρυπνούν και να προωθούν όσο μπορούν τη χρήση της. Αυτό θα αποτελέσει ένα κίνητρο για τους γονείς - ιδίως αυτούς της δεύτερης και τρίτης γενιάς και για τα παιδιά τους - στο να φοιτήσουν στο ελληνόγλωσσο σχολείο.

Παρ' όλο που στο κεφάλαιο αυτό γίνεται λόγος για τους χώρους χρήσης της ελληνικής στον Καναδά αξίζει να τονισθούν και οι προοπτικές που ανοίγονται στα ελληνόπουλα όταν διδαχτούν καλά τα ελληνικά λόγω της συμμετοχής της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ακόμη, υπάρχουν παιδιά που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στον Καναδά και που σήμερα εργάζονται στην Ελλάδα έχοντας το πλεονέκτημα σε σχέση με όσους γεννήθηκαν στην Ελλάδα, να μιλάνε καλά δύο γλώσσες - αγγλικά, ελληνικά - ή και τρεις με τα γαλλικά στην περίπτωση του Κεμπέκ.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι διάφοροι **χώροι χρήσης** της ελληνικής γλώσσας στον καναδικό χώρο.

I. Στο σπίτι

Για την πρώτη γενιά των μεταναστών η γλώσσα επικοινωνίας στο σπίτι είναι η Ελληνική. Σ' αυτήν επικοινωνούν οι γονείς με τα παιδιά, ο παππούς και η γιαγιά με τα εγγόνια τους καθώς και οι συγγενείς με τα ανήψια και τα ξαδέλφια. Σε περιπτώσεις που τα παιδιά μιλούν αγγλικά ή γαλλικά, πολλοί γονείς τα διορθώνουν επιμένοντας στα ελληνικά ή τους απαντούν ελληνικά. Το γεγονός επίσης ότι οι γονείς δεν ξέρουν αγγλικά ή γαλλικά ενισχύει τη χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι.

Από τ' άλλο μέρος, τα παιδιά που έχουν φτάσει στις γυμνασιακές τάξεις μιλούν μεταξύ τους αγγλικά και γαλλικά, πράγμα που επεκτείνεται περισσότερο όταν πάμε στη δεύτερη γενιά. Στο Τορόντο (Τζαλαλής 51-52) αναφέρεται ότι τα 84,3% των γονέων μιλούν στα παιδιά τους ελληνικά στο σπίτι. Το ποσοστό παρουσιάζεται μικρότερο

(72,5%) για παιδιά του δημοτικού σχολείου και μεγαλύτερο (90,6%) για παιδιά του γυμνασίου. Στο Κεμπέκ, σύμφωνα με την έρευνά μας, 34% από τους μαθητές των σχολείων «Σωκράτης» και «Δημοσθένης» απάντησαν ότι χρησιμοποιούν τα ελληνικά στο σπίτι όταν μιλούν με τους γονείς τους, ενώ το άλλο 34% ότι χρησιμοποιούν τα ελληνικά και τα αγγλικά. Εδώ φαίνεται πως όταν ρωτούνται οι γονείς τα ποσοστά χρήσης της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι είναι πιο ψηλά απ' όταν ρωτούνται οι μαθητές. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη πως πολλές φορές οι μεν γονείς χρησιμοποιούν την Ελληνική, ενώ τα παιδιά χρησιμοποιούν την Αγγλική στη συνομιλία τους, πράγμα που εξηγεί τη διαφοροποίηση των ποσοστών.

Η χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι μειώνεται περισσότερο στη δεύτερη και τρίτη γενιά, όπου οι ίδιοι οι γονείς μιλούν αγγλικά ή γαλλικά στο σπίτι, καθώς και στις περιπτώσεις των μικτών γάμων, που το ποσοστό τους είναι αρκετά μεγάλο στη δεκαετία του 1990.

Σε περιορισμένη σχετικά κλίμακα υπάρχει – με τη σύσταση των γονέων - αλληλογραφία των παιδιών στα ελληνικά με στενούς συγγενείς στον Καναδά και στην Ελλάδα, αποστέλλονται ευχετήριες κάρτες στις γιορτές και γίνεται τακτική τηλεφωνική επικοινωνία στα ελληνικά.

II. Στην εργασία

Οι Έλληνες της πρώτης γενιάς είχαν κυρίως μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπως εστιατόρια. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν γύρω στα 2.000 εστιατόρια ελληνικής ιδιοκτησίας στο Κεμπέκ και ανάλογος βέβαια αριθμός και στο Οντάριο. Είχαν επίσης επεκταθεί και σε άλλες επιχειρήσεις, όπως παντοπωλεία, κρεοπωλεία, καθαριστήρια, γραφεία ταξιδιών, υποδηματοποιεία, ραφεία, κουρεία, φωτογραφεία, επιπλοποιεία, τυπογραφεία κ.λπ.

Οι επαγγελματικές δραστηριότητες της δεύτερης και της τρίτης γενιάς επεκτείνονται σε όλους τους τομείς. Δικηγορικά και λογιστικά γραφεία, κτηματομεσιτικά γραφεία, ιατρεία, φαρμακεία, γραφεία μηχανικών και αρχιτεκτόνων, γραφεία αντιπροσωπειών, υπεραγορές, εργοστάσια, εμπορικά καταστήματα κ.λπ.

Σ' όλα αυτά, κατά κανόνα, προσλαμβάνονται ομογενείς εργαζόμενοι και χρησιμοποιείται κατά το πλείστον η ελληνική γλώσσα μεταξύ του προσωπικού αλλά και των πελατών ελληνικής καταγωγής. Ακόμα και σε μη ελληνικά πολυκαταστήματα και υπεραγορές, όπου εργάζονται υπάλληλοι ελληνικής καταγωγής, όταν αντιληφθούν ότι οι πελάτες είναι ελληνικής καταγωγής τους εξυπηρετούν μιλώντας τους ελληνικά. Επίσης,

σε μερικές απ' αυτές τις επιχειρήσεις, όπως και σε ξένες τράπεζες, αναγράφεται πολλές φορές σε εμφανές σημείο ότι ο πελάτης μπορεί να εξυπηρετηθεί και στην ελληνική γλώσσα («Ομιλούμε ελληνικά»).

Δεν έχει γίνει ως τώρα συστηματική μελέτη για τη χρήση της ελληνικής γλώσσας στους χώρους εργασίας σε όλο τον Καναδά, εκτός από μια περιορισμένη έρευνα που αναφέρεται σε ένα τμήμα της πόλης του Τορόντο, γύρω από την οδό Danforth ⁽¹⁾, όπου βρίσκονται συγκεντρωμένοι αρκετοί Έλληνες και κυρίως οι διάφορες δραστηριότητες της ελληνικής παροικίας του Τορόντο.

Το αντικείμενο της έρευνας αυτής ήταν η χρήση της ελληνικής γλώσσας σε χώρους εργασίας στην πόλη του Τορόντο. Η μορφή, συχνότητα και το περιεχόμενο της χρήσης της Ελληνικής στους εργασιακούς χώρους καθορίζονται από κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Η χρήση προσανατολίζεται περισσότερο προς την εξυπηρέτηση πελατών παρά προς την επικοινωνία μεταξύ των εργαζομένων μιας επιχείρησης, εκτός αν ένα αριθμητικά σημαντικό μέρος του προσωπικού είναι ελληνόφωνοι. Όσον αφορά δε τους χρήστες της γλώσσας, στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι πρώτης γενιάς μετανάστες.

Δεδομένου του χρονικού περιορισμού για τη μελέτη αυτή, κρίθηκε σκόπιμο να ερευνηθεί η χρήση της Ελληνικής σε ένα γεωγραφικά μικρό, αλλά νευραλγικό και σαφώς καθορισμένο χώρο. Ο χώρος που επιλέχθηκε είναι η οδός Danforth μεταξύ των οδών Pape και Chester, μια απόσταση 5 οικοδομικών τετραγώνων. Στις διασταυρώσεις της Danforth με αυτούς τους δρόμους βρίσκονται σταθμοί του μετρό. Πρόκειται για χώρο, λοιπόν, που συγκοινωνιακά βρίσκεται αρκετά κοντά στο κέντρο της πόλης και που είναι ιδιαίτερα προσιτός στους κατοίκους των προαστίων. Το μεταξύ τους ευρισκόμενο τμήμα της Danforth θεωρείται (από ελληνόφωνους και μη), αλλά και είναι, το κέντρο του Ελληνισμού στο Τορόντο. Παρουσιάζει τη μεγαλύτερη πυκνότητα ελληνικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεων, επιχειρήσεων που απασχολούν ελληνόφωνους εργαζόμενους, επιχειρήσεων με ελληνόφωνη πελατεία και είναι μοναδικό στο είδος του στον Καναδά.

Τα όρια του υπό μελέτη τμήματος της Danforth ορίστηκαν συμβατικά. Επιλέχθηκε το μέρος μεταξύ των δυο σταθμών του μετρό, το οποίο συμπεριέλαβε αυστηρά όλες τις επιχειρήσεις (και μόνο αυτές), οι οποίες έχουν είσοδο μεταξύ των παρακάτω σημείων:

- α) βορειο-ανατολική γωνία της διασταύρωσης Chester και Danforth και βορειοδυτική γωνία της διασταύρωσης Pape και Danforth, και
- β) νοτιο-ανατολική γωνία της διασταύρωσης Chester και Danforth και νοτιο-δυτική γωνία της διασταύρωσης Pape και Danforth.

Οι παράμετροι που κρίθηκαν σχετικοί γι' αυτή τη μελέτη είναι:

- α) ο αριθμός των επιχειρήσεων στον χώρο που επιλέχθηκε
- β) το είδος της οικονομικής δραστηριότητας των παραπάνω επιχειρήσεων
- γ) η εθνική καταγωγή του ιδιοκτήτη τους
- δ) ο αριθμός των εργαζομένων τους
- ε) το ποσοστό εργαζομένων ελληνικής καταγωγής
- στ) οι μορφές και η έκταση της γραπτής χρήσης της ελληνικής γλώσσας, όπως οι εξωτερικές επιγραφές, οι ταμπέλες στο εσωτερικό της επιχείρησης και τα έντυπα περιγραφής προϊόντων ή υπηρεσιών
- ζ) οι μορφές και η έκταση της προφορικής χρήσης της ελληνικής γλώσσας, όπως η επικοινωνία μεταξύ των εργαζομένων ή αυτών και του ιδιοκτήτη ή του διευθυντικού προσωπικού, ή η επικοινωνία μεταξύ του προσωπικού και της πελατείας
- η) το ποσοστό πελατών ελληνικής καταγωγής

Η μέθοδος που επιλέχθηκε συνδύασε τις οπτικο-ακουστικές παρατηρήσεις του ερευνητή και την απ' ευθείας υποβολή ερωτήσεων (συνέντευξη) στα Ελληνικά σε ένα μέλος του προσωπικού της επιχείρησης, ή στον ιδιοκτήτη της, όπου αυτό ήταν δυνατό. Στις περιπτώσεις που η επικοινωνία μεταξύ του ερευνητή και των ερωτωμένων δεν ήταν δυνατή στην Ελληνική, χρησιμοποιήθηκε η Αγγλική.

Δεοντολογικά, πρέπει να σημειωθεί ότι η απόκτηση πληροφοριών έγινε χωρίς τη γνώση και την έγκριση των ερωτωμένων. Ο ερευνητής παρουσιάστηκε σαν υποψήφιος πελάτης και υπέβαλε τις σχετικές με την έρευνα ερωτήσεις μέσα στο πλαίσιο εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τα προσφερόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες. Αυτή η πρακτική υιοθετήθηκε μόνο αφού ο ερευνητής επισκέφθηκε τις πρώτες 10 επιχειρήσεις (επί συνόλου 152), στις οποίες ενημέρωσε τους ερωτώμενους για την ταυτότητά του, για τους σκοπούς της έρευνας που διεξάγει και για το ερευνητικό ίδρυμα που την διευθύνει. Στη διάρκεια αυτών των δέκα επισκέψεων παρατηρήθηκε ότι:

- α) σε 7 από τις 10 αυτές επισκέψεις δαπανήθηκαν τουλάχιστον 15 λεπτά για να πάρει ο ερευνητής κάποια στοιχεία από τη συνέντευξη, επειδή δόθηκε προτεραιότητα στην εξυπηρέτηση των παρευρισκομένων πελατών και επειδή ζητήθηκαν διευκρινήσεις σχετικά με την έρευνα και
- β) σε 5 από τις 10 αυτές επισκέψεις δεν αποκτήθηκε κανένα στοιχείο πέραν αυτών που παρατήρησε ο ερευνητής, είτε διότι ο ιδιοκτήτης απουσίαζε και οι εργαζόμενοι δεν δέχτηκαν να απαντήσουν, είτε διότι ο ιδιοκτήτης δεν δέχτηκε να απαντήσει.

Δεδομένου του χρονικού περιορισμού, του ότι σχεδόν όλα τα στοιχεία μπορούσαν να αποκτηθούν χωρίς να αναφέρει ο ερευνητής την ιδιότητα του, και της διαπίστωσης ότι η απόκρυψη της ιδιότητας του ερευνητή δεν καθιστούσε εισβολή στην ιδιωτική ζωή των ερωτωμένων, και δεν τους προξένισε, ούτε προβλέπεται να τους προξενήσει οποιαδήποτε ζημιά, θεωρήθηκε ότι η διεξαγωγή της έρευνας με τον τρόπο που προαναφέρθηκε είναι δεοντολογικά αποδεκτή.

Όσο αφορά τους περιορισμούς της έρευνας, η συλλογή δύο στοιχείων που κρίθηκαν σημαντικά είναι ελλιπής. Πρόκειται για τον ακριβή αριθμό των εργαζομένων κάθε επιχείρησης που εξετάστηκε (πληροφορία ευαίσθητης, οικονομικά και νομικά, φύσης) και για το ποσοστό των πελατών ελληνικής καταγωγής (πληροφορία οικονομικά σημαντική). Κατά κανόνα, αυτά τα στοιχεία θεωρήθηκαν από τους ιδιοκτήτες ή τους προϊσταμένους, σαν εμπιστευτικές πληροφορίες που δεν μπορούσαν να αποκαλυφθούν. Επιπλέον, εξ' αιτίας κυρίως της μη τυχαίας φύσης του δείγματος της μελέτης, η γενίκευση των ευρημάτων δεν είναι εφικτή. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν μπορούν να συναχθούν κάποια ενδεικτικά συμπεράσματα.

1. Ευρήματα

Η οδός Danforth είναι μια κεντρική και πολυσύχναστη αρτηρία με δυο λωρίδες κυκλοφορίας σε κάθε κατεύθυνση. Στο υπό εξέταση τμήμα της, η δεξιά λωρίδα κυκλοφορίας αποτελεί χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων για όλες τις ώρες, εκτός των ωρών αιχμής (7-9 π.μ. και 4-6 μ.μ.) τις εργάσιμες ημέρες. Η περιοχή αντιμετωπίζει πρόβλημα κυκλοφορίας και περιορισμένου χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων.

Από χωροταξική άποψη, το υπό εξέταση τμήμα είναι μια ζώνη μικτής χρήσης, κατοίκησης και εμπορικής δραστηριότητας. Από κτιριακή άποψη, το βόρειο αλλά και το νότιο τμήμα της οδού απαρτίζονται από κτιριακές μονάδες ενός (ισόγειο και πρώτος), ή δύο (ισόγειο, πρώτος και δεύτερος) ορόφων. Τα κτίρια με ένα όροφο αποτελούν το 90% περίπου των κτιρίων στον υπό εξέταση χώρο. Κάθε κτίριο αγγίζει το διπλανό του. Σε όλες τις περιπτώσεις οι κατοικίες βρίσκονται στον πρώτο ή και στον δεύτερο όροφο. Επίσης, σε όλες τις περιπτώσεις οι επιχειρήσεις βρίσκονται στο ισόγειο, και σπανιότερα στον πρώτο όροφο. Όλα τα κτίρια οικοδομήθηκαν το πρώτο τέταρτο του εικοστού αιώνα: μεταξύ 1909 και 1927 (σύμφωνα με τις ανάγλυφες επιγραφές που έχουν τα περισσότερα στο εξωτερικό τους). Όλα έχουν, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, ανακαινισθεί. Εξ αιτίας του μικρού τους χώρου, κατά κανόνα, μπορούν να υποστηρίξουν επιχειρήσεις με μικρό αριθμό εργαζομένων.

Στο υπό εξέταση τμήμα της Danforth βρίσκονται συνολικά 152 (βλ. Παράρτημα) επιχειρήσεις (όλες ιδιωτικές). Από αυτές 65 βρίσκονται στο βόρειο μέρος και 87 στο νότιο. Οι 40 ανήκουν στον τομέα του λιανικού εμπορίου και οι 112 στον τομέα των υπηρεσιών. Υπάρχουν 27 εστιατόρια καθώς και 24 καφετέριες, καφεενία και μπαρ. Ακόμα, 15 καταστήματα ρούχων, 8 τράπεζες και 8 ταξιδιωτικά πρακτορεία.

Από τις 152 επιχειρήσεις, οι 100 (δηλ. τα 2/3) είναι ελληνικής ιδιοκτησίας, οι 51 μη ελληνικής, ενώ δεν έγινε δυνατό να διακριβωθεί η ιδιοκτησία μιας επιχείρησης μαντικής τέχνης. Από τα 27 εστιατόρια μόνο τα 5 δεν είναι ελληνικής ιδιοκτησίας. Ακόμα, από τις 8 τράπεζες, οι 2 είναι ελληνικές (για την ακρίβεια, η μια είναι κυπριακής ιδιοκτησίας).

Οι μεγαλύτεροι εργοδότες είναι τα εστιατόρια, τα 2 σουπερ-μάρκετ (1 ελληνικό) και οι τράπεζες. Το 1/3 περίπου των επιχειρήσεων απασχολεί από 1 μέχρι 5 υπαλλήλους, συνήθως συμπεριλαμβανομένου και του ιδιοκτήτη. Η μεγάλη πλειοψηφία αυτών των επιχειρήσεων είναι οικογενειακές, 33 επιχειρήσεις (περίπου το 1/5 του συνόλου) απασχολούν από 5 μέχρι 10 υπαλλήλους. Επιπλέον, 14 επιχειρήσεις απασχολούν από 10 μέχρι 20 υπαλλήλους, ενώ 3 επιχειρήσεις (2 εστιατόρια και 1 σουπερ-μάρκετ - όλα ελληνικά) απασχολούν από 20 μέχρι 30 υπαλλήλους.

Στις ελληνικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεις, το ποσοστό ελληνόφωνων εργαζομένων ανέρχεται σε περίπου 75-100 %. Είναι χαρακτηριστικό, ότι από τις 51 ξένες επιχειρήσεις, στις 10 (σε όλες τις ξένες τράπεζες) απασχολείται ένα ποσοστό Ελληνόφωνων εργαζομένων (πάντα λιγότεροι από 50%). Δηλαδή, σε σύνολο 151 επιχειρήσεων, μόνο σε 41 δεν ομιλείται καθόλου η ελληνική γλώσσα.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως σε 66 επιχειρήσεις (σε όλες τις τράπεζες, τα εστιατόρια και τα ταξιδιωτικά πρακτορεία) γίνεται και γραπτή χρήση της Ελληνικής, κυρίως με τη μορφή έντυπου υλικού που περιγράφει υπηρεσίες και προϊόντα σε υποψήφιοις πελάτες.

2. Συμπεράσματα

Η χρήση της Ελληνικής στον υπό εξέταση εργασιακό χώρο μπορεί να χαρακτηρισθεί ευρεία. Οι κανόνες που διέπουν άμεσα τη χρήση αυτή, αφορούν την εξυπηρέτηση πελατών. Η προσέλευση ελληνόφωνης πελατείας στις επιχειρήσεις αυτές εξασφαλίζεται από τη μεγάλη συγκέντρωση των ελληνικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεων σε σχετικά μικρό και προσιτό χώρο, καθώς και από τη γειτνίασή τους με πολιτικούς, θρησκευτικούς, εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς οργανισμούς της ελληνικής παροικίας.

3. Παράρτημα

Ονομασία (με τη σειρά της τοποθεσίας τους), είδος, αριθμός εργαζομένων και ιδιοκτησία των επιχειρήσεων που συμπεριλήφθηκαν στη μελέτη. Με **έντονα** στοιχεία αναγράφονται οι επιχειρήσεις στις οποίες γίνεται γραπτή και προφορική χρήση της Ελληνικής, ενώ με *italics* αναγράφονται οι επιχειρήσεις στις οποίες δεν γίνεται καθόλου χρήση (γραπτή ή προφορική) της Ελληνικής. Στις επιχειρήσεις που αναγράφονται με κανονικά στοιχεία γίνεται μόνο προφορική χρήση της Ελληνικής.

Βόρειο πεζοδρόμιο (από: Οδός Danforth 398, μέχρι Οδός Danforth 650):

Επωνυμία επιχείρησης	Είδος επιχείρησης	αρ. υπ.	Ιδιοκτησία
1. Astoria Restaurant:	εστιατόριο	10-20	Ελληνικό
2. Mr. Travel:	ταξιδιωτικό πρακτορείο	1-5	Ελληνικό
3. <i>Demetre Cafe:</i>	καφετέρια	5-10	Ελληνικό
4. Megas Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
5. <i>Chester Variety:</i>	ψιλικά είδη	1-5	Ξένο
6. Nick Nak:	είδη ρουχισμού	1-5	Ελληνικό
7. <i>Univercell:</i>	τηλεπ/κός εξοπλισμός	1-5	Ελληνικό
8. Kalyvia Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
9. <i>Bakos Financial Group:</i>	χρημ/κές υπηρεσίες	1-5	Ελληνικό
10. Omonia Restaurant:	εστιατόριο	10-20	Ελληνικό
11. Pappa's Grill:	εστιατόριο	10-20	Ελληνικό
12. Corso Shoes:	υποδήματα	1-5	Ελληνικό
13. <i>Candles:</i>	κεριά	1-5	Ξένο
14. Greek City Video:	μουσική, βίντεο	1-5	Ελληνικό
15. Mezes Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
16. <i>Salon Jente</i>	κομμωτήριο	5-10	Ελληνικό
17. Akropolis Greek Bakery:	ζαχαροπλαστείο	5-10	Ελληνικό
18. <i>Big Kids:</i>	είδη ρουχισμού	1-5	Ξένο
19. National Travel:	ταξιδιωτικό	1-5	Ελληνικό πρακτορείο

20. Toronto Dominion Bank:	τράπεζα	10-20	Ξένο
21. Olympic Cafe:	καφενείο	1-5	Ελληνικό
22. Modern Tailors:	ραφείο	1-5	Ελληνικό
23. Popular Bank:	τράπεζα	1-5	Ελληνικό
24. Skyway Tours:	ταξιδιωτικό πρακτορείο	5-10	Ελληνικό
25. <i>Moon Life Cafe:</i>	καφετέρια	1-5	Ξένο
26. Ms. Emma Designs:	είδη ρουχισμού	1-5	Ελληνικό
27. Accountants Exchange:	λογιστικό γραφείο	1-5	Ελληνικό
28. <i>BDO Dunwood Ltd.:</i>	λογιστικό γραφείο	1-5	Ξένο
29. Ouzeri:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
30. Kapelos & Associates:	δικηγορικό γραφείο	5-10	Ελληνικό
31. Latitudes Travel:	ταξιδιωτικό πρακτορείο	5-10	Ελληνικό
32. <i>Junde Fashions:</i>	είδη ρουχισμού	1-5	Ξένο
33. Venus Ladies Wear:	είδη ρουχισμού	1-5	Ελληνικό
34. Pan Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
35. Bank of Montreal:	τράπεζα	10-20	Ξένο
36. Athenian Garden Restaurant:	εστιατόριο	20-30	Ελληνικό
37. Stavros Petrou Optometrist:	οφθαλμιατρείο	1-5	Ελληνικό
38. <i>Cutty's Hideway Bar:</i>	μπαρ	5-10	Ξένο
39. Sophia's Lingerie:	είδη ρουχισμού	1-5	Ελληνικό
40. <i>Lettieri Cafe Bar:</i>	καφετέρια	1-5	Ξένο
41. Iliada Cafe:	καφετέρια	1-5	Ελληνικό
42. <i>Baskin Robbins:</i>	παγωτά	1-5	Ξένο
43. <i>Becker's:</i>	ψιλικά είδη	1-5	Ξένο
44. Jurjans & Flisfeder Barristers:	δικηγορικό γραφείο	5-10	Ξένο
45. Mr. Greek Restaurant:	εστιατόριο	20-30	Ελληνικό

46. <i>Il Fornello Restaurant:</i>	εστιατόριο	10-20	Ξένο
47. <i>Bake Works Cafe:</i>	καφετέρια	1-5	Ξένο
48. Danforth Variety Store:	ψιλικά είδη	1-5	Ελληνικό
49. Smart Service Group:	χρημ/ριακές υπηρεσίες	1-5	Ελληνικό
50. Cronos Travel:	ταξιδιωτικό πρακτορείο	5-10	Ελληνικό
51. Kostatex:	παιδικά είδη	1-5	Ελληνικό
52. <i>Wills Ladies Wear:</i>	είδη ρουχισμού	1-5	Ξένο
53. The Daily Grind:	εστιατόριο	1-5	Ελληνικό
54. <i>Oven Delite:</i>	αροτοπωλείο	1-5	Ξένο
55. Eddy's Jewellers:	κοσμηματοπωλείο	1-5	Ελληνικό
56. <i>Starbucks Coffee:</i>	καφετέρια	5-10	Ξένο
57. Denture Clinic:	οδοντιατρείο	1-5	Ελληνικό
58. Hermes Bomboniere:	βαπτιστικά, είδη γάμου	1-5	Ελληνικό
59. <i>Strictly Bulk:</i>	τρόφιμα	1-5	Ξένο
60. Mortgage Bank:	τράπεζα	1-5	Ελληνικό
61. Donut Garden:	καφενείο	1-5	Ξένο
62. Hellenic Shoes:	υποδήματα	1-5	Ελληνικό
63. Swandron Opticians:	οπτικά είδη	1-5	Ελληνικό
64. <i>Caroletta Restaurant:</i>	εστιατόριο	5-10	Ξένο
65. The Royal Bank of Canada:	τράπεζα	10-20	Ξένο

Νότιο πεζοδρόμιο (από: Οδός Danforth 361, μέχρι: Οδός Danforth 643)

Επωνυμία επιχείρησης	Είδος επιχείρησης	αφ. υπ.	Ιδιοκτησία
1. Parthenon Jewellery & Gifts:	κοσμηματοπωλείο	1-5	Ελληνικό
2. <i>The Blue Moon:</i>	είδη δώρων	1-5	Ξένο
3. Alex Farm Products Ltd.:	τρόφιμα	1-5	Ελληνικό

4. Papas Travel:	ταξιδιωτικό	1-5	Ελληνικό πρακτορείο
5. Becker's Bridals:	είδη γάμου	1-5	Ελληνικό
6. Detroit Eatery:	εστιατόριο	1-5	Ελληνικό
7. A & A Photo Studio:	φωτογραφείο	1-5	Ελληνικό
8. <i>Alan Louis Salon:</i>	κομμωτήριο	1-5	Ξένο
9. Psychic Card & Palm Reader:	μέντιουμ	1-5	;
10. Art Cafe: καφετέρια	καφετέρια	1-5	Ελληνικό
11. Action Jewellery:	κοσμηματοπωλείο	1-5	Ελληνικό
12. Avli Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
13. Rex Travel:	ταξιδιωτικό πρακτορείο	1-5	Ελληνικό
14. Pantheon Restaurant:	εστιατόριο	1-5	Ελληνικό
15. Sterling Cleaners:	καθαριστήριο ρούχων	1-5	Ελληνικό
16. Pretty Woman Aesthetics:	κομμωτήριο	1-5	Ελληνικό
17. Myth Restaurant:	εστιατόριο	10-20	Ελληνικό
18. <i>It's My Party:</i>	είδη πάρτυ	1-5	Ξένο
19. Soda Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
20. <i>Mail Boxes Etc.:</i>	φωτοαντίγραφα	1-5	Ξένο
21. <i>U & R Tax Depot:</i>	λογιστικό γραφείο	1-5	Ξένο
22. Academy of Info Technologies:	φροντιστήριο	1-5	Ελληνικό
23. Arion Travel:	ταξιδιωτικό πρακτορείο	1-5	Ελληνικό
24. Pegasus Restaurant:	εστιατόριο	1-5	Ελληνικό
25. Opa Bar:	κέντρο διασκέδασης	5-10	Ελληνικό
26. Greek-Canadian Radio Station:	ραδιοφωνικός σταθμός	1-5	Ελληνικό
27. <i>La Dee Da:</i>	είδη ρουχισμού	1-5	Ξένο
28. <i>Percy Waters Florist:</i>	ανθοπωλείο	1-5	Ξένο
29. Louis Meat Market:	κρεοπωλείο	1-5	Ελληνικό

30. Europe Nights Bar:	μπαρ	5-10	Ξένο
31. Bell Mobility:	τηλεπ/κός εξοπλισμός	1-5	Ελληνικό
32. Rag Tag:	είδη ρουχισμού	1-5	Ξένο
33. Mickey's Hideway Restaurant:	εστιατόριο	1-5	Ξένο
34. Cosmos Translations:	μεταφράσεις	1-5	Ελληνικό
35. The Lucky Shop:	εφημεριδοπωλείο	1-5	Ελληνικό
36. Memories Diner:	εστιατόριο	1-5	Ξένο
37. Elisia Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό
38. Sun's Discount:	ψιλικά είδη	1-5	Ξένο
39. Demetra's Restaurant:	εστιατόριο	1-5	Ελληνικό
40. Fruit King:	οπωροπωλείο	1-5	Ξένο
41. Academy Sports Bar:	μπαρ	1-5	Ελληνικό
42. Mighty Dollar:	γενικό εμπόριο	1-5	Ελληνικό
43. Mocha Cafe:	καφετέρια	1-5	Ξένο
44. Brass Taps Bar:	μπαρ	5-10	Ξένο
45. The Fine Collection of Dafni:	διακοσμητικά είδη	1-5	Ελληνικό
46. Ottawa Jewellers:	κοσμηματοπωλείο	1-5	Ελληνικό
47. Textile Bazaar:	είδη ρουχισμού	1-5	Ελληνικό
48. Studio Hair Design:	κομμωτήριο	1-5	Ξένο
49. Denture Clinic:	οδοντιατρείο	1-5	Ελληνικό
50. Decor Custom Framing:	κορνίζες	1-5	Ελληνικό
51. The Greek Press Translations:	μεταφράσεις	1-5	Ελληνικό
52. Let's Go Tours:	ταξιδιωτικό πρακτορείο	1-5	Ελληνικό
53. Athens Pastries:	καφενείο	5-10	Ελληνικό
54. Replay Store:	είδη ρουχισμού	1-5	Ελληνικό
55. Lolita's Lust Restaurant:	εστιατόριο	5-10	Ελληνικό

56. Cafe Frappe:	καφετέρια	5-10	Ελληνικό
57. The Lucky Spot Square:	εφημεριδοπωλείο	1-5	Ελληνικό
58. Social Club for Greek Veterans:	καφενείο	1-5	Ελληνικό
59. Athenian Originals:	είδη ρουχισμού	1-5	Ελληνικό
60. Alteriors:	έπιπλα	1-5	Ελληνικό
61. Labiri Shoes:	υποδήματα	1-5	Ελληνικό
62. Christina's Restaurant:	εστιατόριο	10-20	Ελληνικό
63. <i>P. A. M's Coffee & Tea:</i>	καφετέρια	5-10	Ξένο
64. <i>Williams Men's Wear:</i>	είδη ρουχισμού	5-10	Ξένο
65. The Friendly Greek:	εστιατόριο	10-20	Ελληνικό
66. CIBC:	τράπεζα	10-20	Ξένο
67. <i>Colori Restaurant:</i>	εστιατόριο	5-10	Ξένο
68. Ocean's Treasures Fish Market:	ιχθυοπωλείο	1-5	Ελληνικό
69. Athens Meat Market:	κρεοπωλείο	1-5	Ελληνικό
70. Korry's:	είδη ρουχισμού	5-10	Ελληνικό
71. <i>Avec Plaisir:</i>	είδη ρουχισμού	5-10	Ξένο
72. <i>Maxi:</i>	είδη ρουχισμού	1-5	Ξένο
73. <i>Barjo Shoe Warehouse:</i>	υποδήματα	1-5	Ξένο
74. Sun Valley Fine Foods:	σούπερ-μάρκετ	20-30	Ελληνικό
75. <i>Greenview Fruit Market:</i>	οπωροπωλείο	5-10	Ξένο
76. <i>Court Jester Pub:</i>	μπαρ	5-10	Ξένο
77. Apollo Photo:	φωτογραφείο	1-5	Ελληνικό
78. Bargain Store:	γενικό εμπόριο	1-5	Ελληνικό
79. Greek House Food Market:	τρόφιμα	1-5	Ελληνικό
80. IGA:	σούπερ-μάρκετ	10-20	Ελληνικό
81. National Bank:	τράπεζα	10-20	Ξένο

82. Athena Palace Live Entertainment:	κέντρο διασκέδασης	5-10	Ελληνικό
83. Palladium Cafe:	καφετέρια	1-5	Ελληνικό
84. Mickeyland:	παιδικά είδη	1-5	Ελληνικό
85. Danforth Dental Centre:	οδοντιατρείο	5-10	Ελληνικό
86. Moore's Pharmacy:	φαρμακείο	1-5	Ξένο
87. Scotia Bank:	τράπεζα	10-20	Ξένο

III. Στις συναντήσεις και δραστηριότητες των νέων

Συνήθως οι μαθητές και οι νέοι ελληνικής καταγωγής μιλούν ελληνικά όταν συναντιούνται στα ξένα σχολεία. Μέλη αθλητικών ομάδων (ποδοσφαίρου, μπάσκετ-μπολ, χόκεϊ κ.λπ.) που συναντιούνται σε αναμετρήσεις με ελληνικές και ξένες ομάδες μιλούν ως επί το πλείστον ελληνικά μεταξύ τους. Για να ενθαρρύνουν τα μέλη τους κατά τη διάρκεια των αγώνων τους φωνάζουν στα ελληνικά.

Μέλη χορευτικών συγκροτημάτων μιλούν ελληνικά κατά τις συναντήσεις, διδασκαλία και πρόβες των χορευτικών τους προγραμμάτων καθώς, επίσης, και κατά τις μετακινήσεις τους προκειμένου να κάνουν εμφανίσεις σε εκδηλώσεις και φεστιβάλ που οργανώνονται από ξένους οργανισμούς. Οι θεατρικοί θίασοι επίσης μιλούν ελληνικά εκτός των παραστάσεων (συναντήσεις, διδασκαλία του έργου, πρόβες).

Γενικά οι πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις ωθούν τους νέους να συνειδητοποιήσουν ότι η χρήση της ελληνικής γλώσσας συνδέεται με το όλο νόημα των εκδηλώσεων.

Σε ψυχαγωγικές εκδηλώσεις νέων, συνεσιώσεις και χοροεσπερίδες καθώς και σε θεάματα όπως το μουσικοχορευτικό «Bouzouki Night» (είδος ελληνικού «ροκ» με ελληνική λαϊκή μουσική, τραγούδια και χορό), που είναι τα τελευταία χρόνια (ακόμα και για την ξένη νεολαία) πολύ της μόδας στο Μοντρεάλ, οι νέοι εκφράζονται αυθόρμητα στα ελληνικά, γνωρίζονται μεταξύ τους και δημιουργούν σχέσεις.

Τα ελληνικά βέβαια που μιλούν οι νέοι στον Καναδά είναι τις περισσότερες φορές αδόκιμα ελληνικά, ανάμεικτα με αγγλικές εκφράσεις ή μεταφράσεις αγγλικά δομημένων εκφράσεων στα ελληνικά.

Στα πανεπιστήμια και στα περισσότερα κολλέγια του Κεμπέκ οι φοιτητές ελληνικής καταγωγής έχουν δημιουργήσει δικούς τους συλλόγους, οργανώνουν εκδηλώσεις (όπως «Ελληνική Εβδομάδα», ετήσιο χορό κ.λπ.) και συμμετέχουν σε παροικιακές

εκδηλώσεις, όπως αυτές για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου, σε δραστηριότητες κι εκδηλώσεις της Κοινότητας, του Ελληνοκαναδικού Κογκρέσου κ.λπ. Στις συνεδριάσεις, εκδηλώσεις, ανακοινώσεις, αφίσες κ.λπ. χρησιμοποιείται η ελληνική γλώσσα.

Πάντως τα ποσοστά χρήσης της ελληνικής γλώσσας μειώνονται. Έτσι οι μαθητές των ημερήσιων σχολείων «Σωκράτης» και «Δημοσθένης», που ρωτήθηκαν ποια γλώσσα χρησιμοποιούν όταν μιλούν με τους φίλους τους, απάντησαν τα αγγλικά κατά 66%, ενώ με τα αδέρφια τους απάντησαν ότι χρησιμοποιούν τα αγγλικά 53% και μόνο 6% τα ελληνικά (28% όμως απάντησαν ότι χρησιμοποιούν και τις δύο γλώσσες).

IV. Κοινότητες, οργανισμοί, σύλλογοι

Η καθημερινή λειτουργία των κοινοτήτων, οργανισμών και συλλόγων, η αλληλογραφία, η συνεργασία των υπαλλήλων και οι συναντήσεις προσωπικού και διοίκησης διεξάγονται στην ελληνική γλώσσα.

Τα καταστατικά, οι εσωτερικοί κανονισμοί, οι ετήσιοι απολογισμοί και προϋπολογισμοί καθώς και άλλα ντοκουμέντα μεταφράζονται απαραίτητα και στην ελληνική γλώσσα.

Στις εκδηλώσεις των κοινοτήτων χρησιμοποιείται κατά κανόνα η ελληνική γλώσσα. Στις εθνικές επετείους και σε άλλες γιορτές κι εκδηλώσεις, οι ομιλίες γίνονται στα ελληνικά. Το ίδιο και στις θρησκευτικές τελετές και στα μυστήρια, εκτός αν πρόκειται για μεικτούς γάμους. Σε τέτοιες περιπτώσεις επίσης οι βαπτίσεις και κηδείες γίνονται στην ελληνική και στην αγγλική ή στη γαλλική γλώσσα, ανάλογα.

Οι συνεδριάσεις διοικητικών συμβουλίων και οι γενικές συνελεύσεις κοινοτήτων, οργανισμών και συλλόγων διεξάγονται στην ελληνική γλώσσα. Συχνά, όταν υπάρχουν επίμαχα θέματα και μερικά μέλη δεύτερης και τρίτης γενιάς δεν καταλαβαίνουν καλά τα ελληνικά, γίνεται επεξήγηση στην αγγλική γλώσσα. Επειδή υπάρχουν και μέλη που δεν έχουν επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας, η ημερήσια διάταξη των συνελεύσεων είναι στα ελληνικά και στα αγγλικά. Το ίδιο συμβαίνει συχνά και για τα πρακτικά των συνελεύσεων.

Το γεγονός όμως ότι στις συνελεύσεις και σε άλλες εργασίες των κοινοτήτων χρησιμοποιείται αποκλειστικά η ελληνική γλώσσα, πιστεύεται ότι συντελεί στην αποχή γενικά των νέων, που ομολογουμένως είναι εμφανής. Η νοοτροπία επίσης των μελών της πρώτης γενιάς που κυριαρχεί στις συνελεύσεις αποθαρρύνει τη συμμετοχή των νέων μια και η δική τους νοοτροπία είναι περισσότερο καναδική.

V. Μέσα ενημέρωσης

Τα ελληνικά μέσα μαζικής ενημέρωσης βρίσκονται ως επί το πλείστον σε χέρια ερασιτεχνών, που πολλές φορές τα δημιούργησαν από προσωπική φιλοδοξία ν' αναδειχθούν σ' αυτόν τον τομέα και ν' αποκτήσουν οικονομικούς πόρους και κάποια επιρροή στις κατά τόπους παροικίες. Το επίπεδο μόρφωσης και καλλιέργειας του υπευθύνου αντανακλάται στο περιεχόμενο του μέσου ενημέρωσης. Όλα αυτά τα μέσα συντηρούνται από διαφημίσεις επιχειρήσεων και ανακοινώσεις.

Στον Καναδά υπάρχουν πάνω από 10 ραδιοφωνικά (από τα οποία δύο, ένα στο Μοντρεάλ και ένα στο Τορόντο, είναι καθημερινά) και τηλεοπτικά προγράμματα και γύρω στις 25 (εβδομαδιαίες, δεκαπενθήμερες και μηνιαίες) εφημερίδες. Εκδίδονται επίσης και μερικά δελτία ενημέρωσης (newsletters) από ελληνικές κοινότητες και το Ελληνικό Κογκρέσο (το δελτίο αυτό είναι δίγλωσσο, ελληνικά και αγγλικά).

Τα ραδιοφωνικά προγράμματα (εκτός από τα δύο μεγάλα, που η χρονική τους διάρκεια κυμαίνεται από μια ώρα μέχρι 20 ώρες την εβδομάδα), μεταδίδουν δελτία ειδήσεων και ορισμένες εκπομπές από την Ελλάδα, καναδικές ειδήσεις και παροικιακές ανακοινώσεις. Ο υπόλοιπος χρόνος τους καλύπτεται με συνεντεύξεις, ανοιχτές γραμμές και μουσικά προγράμματα. Τα προγράμματα «διάλογος με τους ακροατές» γίνονται μετά από συνέντευξη με κάποιον ειδικό (γιατρό, νομικό, λογιστή, καλλιτέχνη κ.λπ.), ο οποίος και απαντάει σε ερωτήσεις του κοινού. Ο προσκεκλημένος είναι συχνά πρόεδρος κοινότητας, οργανισμού, συλλόγου ή επισκέπτης (συνήθως πολιτικός) από την Ελλάδα. Τις περισσότερες φορές τα προγράμματα ανοιχτών γραμμών είναι αυτοσχέδια. Το θέμα το προτείνουν οι ακροατές ή ο συντονιστής του προγράμματος. Θέματα ανοιχτών γραμμών έχουν ως αντικείμενο πολλές φορές τις κοινότητες και τα προβλήματά τους (κυρίως οικονομικά), τους διοικούντες και τις παραταξιακές φατρίες, χωρίς να λείπουν βέβαια και διαξιφισμοί και αντιπαραθέσεις. Με τις προσωπικές αντιζηλίες, αντιθέσεις και την έλλειψη αντικειμενικότητας, οι αρμόδιοι των προγραμμάτων αυτών περιπλέκουν συνήθως περισσότερο τα προβλήματα, αντί να τα απλοποιούν. Έχουν όμως και τη θετική πλευρά τους γιατί συντελούν ν' ακούγεται συνέχεια η ελληνική γλώσσα και η μουσική στα σπίτια των ομογενών, μεταδίδουν ανακοινώσεις κοινοτήτων, οργανισμών και συλλόγων και βοηθούν ανιδιοτελώς σε διενέργειες εράνων, σε πατριωτικά συλλαλητήρια και στην προβολή των εισαγομένων ελληνικών προϊόντων.

Τα τηλεοπτικά προγράμματα καλύπτονται κυρίως με βιντεοκασέτες που προμηθεύονται οι ιδιοκτήτες τους από την Ελλάδα, συνεντεύξεις, αγγελίες και διαφημίσεις. Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν δελτία ειδήσεων από την Ελλάδα, με τη βοήθεια κυβερνητικών πηγών, καθώς και ελλαδικές βιντεοκασέτες με καλλιτεχνικά και μορφωτικά προγράμματα. Πρόσφατα τα ελλαδικά τηλεοπτικά δίκτυα «ANTENNA» και

«ΑΛΦΑ» συνδέονται με γοργό ρυθμό στις ελληνικές κατοικίες του Καναδά μέσω δορυφόρου και ειδικού δέκτη.

Οι εφημερίδες, που κυκλοφορούν δωρεάν, βασίζουν τα έσοδά τους στις διαφημίσεις. Μέχρι προ ετών έπαιρναν το υλικό τους από αθηναϊκές εφημερίδες. Δημοσιεύουν επίσης τοπικές ειδήσεις, σχόλια, ανακοινώσεις, συνεντεύξεις και ρεπορτάζ για παροικιακές δραστηριότητες και διαφημίζουν κι αυτές τα εισαγόμενα ελληνικά προϊόντα. Εκτός από την ενημέρωση σε ελλαδικά και καναδικά θέματα, μερικές έχουν και ντόπια χρονογραφήματα, διάφορα άρθρα με παροικιακά, καναδικά θέματα αλλά και θέματα γενικού ενδιαφέροντος. Μερικές εφημερίδες έχουν και σελίδες ειδικών (γιατρών, δικηγόρων, ασφαλιστών, κτηματομεσιτών, κ.λπ.), που παρακινούν και ένα ποσοστό νέων δεύτερης και τρίτης γενιάς να τις παρακολουθούν.

Μερικές εφημερίδες συμπαρατάσσονται με κοινοτικές ομάδες, πράγμα που δεν ωφελεί και πολύ τις Κοινότητες.

Οι ακροατές και αναγνώστες των ελληνικών μέσων ενημέρωσης στον Καναδά είναι ως επί το πλείστον οι μεταπολεμικοί μετανάστες της πρώτης γενιάς. Το ακροαματικό και αναγνωστικό κοινό της δεύτερης γενιάς είναι αρκετά περιορισμένο. Οι επαγγελματίες όμως και οι επιχειρηματίες της δεύτερης και τρίτης γενιάς υποστηρίζουν, με τις διαφημίσεις και ανακοινώσεις τους, τις παροικιακές ελληνικές εφημερίδες.

Πολλοί νομίζουν πως είναι καιρός οι ελληνικές εφημερίδες να προσθέσουν σελίδες στα αγγλικά και στα γαλλικά, πράγμα που έχει ήδη αρχίσει να γίνεται. Όπως έθεσε το θέμα ένας νέος της τρίτης γενιάς: «Δεν είναι ότι δεν διαβάζω ελληνικά, αλλά μου παίρνει πολλή ώρα και συναντώ πάρα πολλές λέξεις που δεν ξέρω. Ένα κομμάτι στα αγγλικά το διαβάζω αμέσως».

Πολλοί νέοι το βρίσκουν φυσιολογικό να ενημερώνονται στ' αγγλικά για θέματα και ζητήματα της Παροικίας και της Ελλάδας. Αυτό δεν το θεωρούν παράδοξο και δεν πιστεύουν ότι μειώνει την ελληνικότητά τους. Δεν υπάρχει πάντως αμφιβολία ότι το μακροπρόθεσμο μέλλον των εντύπων και των ελληνικών εκπομπών, αποκλειστικά στα ελληνικά, θα είναι εκ των πραγμάτων προβληματικό στον Καναδά. Σε ερώτηση στους μαθητές των ημερησίων σχολείων «Σωκράτης» και «Δημοσθένης», πόσο συχνά ακούνε ελληνικές εκπομπές ή παρακολουθούν ελληνικά προγράμματα της τηλεόρασης, 20% απάντησαν σχεδόν ποτέ, 18% σχεδόν πάντοτε, 11% σπάνια και 50% μερικές φορές μόνο. Στο Τορόντο, στην ίδια ερώτηση στους μαθητές των σαββατιανών σχολείων, 11,3% απάντησαν ποτέ, 33% συχνά και 55,7% μερικές φορές. Στο Τορόντο επίσης, 16,2% των μαθητών απάντησαν ότι δεν διαβάζουν ποτέ ελληνικά έντυπα, 66,7% μερικές φορές και μόνο 17,1% συχνά.

Τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης μπορούν να επηρεάζουν τα παροικιακά πράγματα, αλλά όχι την καναδική κοινή γνώμη, εκτός αν το περιεχόμενό τους μεταφράζεται και αποστέλλεται σε αρμοδίους. Η μόνη θετική επίδραση που μπορούν να έχουν σε επαρχιακό και ομοσπονδιακό επίπεδο είναι μέσω των εκλεγμένων βουλευτών ελληνικής καταγωγής. Ένα δημοσίευμα ή μια εκπομπή που αναφέρεται σε ελληνοκαναδό βουλευτή ή που ζητεί την παρέμβασή του, μπορεί να έχει κάποια επίδραση στις σχετικές ενέργειες αρμοδίων της επαρχιακής ή της ομοσπονδιακής κυβέρνησης.

VI. Κολλέγια και πανεπιστήμια

Η ελληνική γλώσσα διδάσκεται με λίγα συνήθως μαθήματα (courses) σε μεταγυμνασιακά κολλέγια στο Κεμπέκ και στο Οντάριο, σε επίπεδο αρχαρίων και προχωρημένων. Στα μαθήματα αυτά εγγράφονται και ελληνικής καταγωγής σπουδαστές που είτε δεν έχουν φοιτήσει καθόλου σε ελληνικό σχολείο ή φοίτησαν και θέλουν να βελτιώσουν τα ελληνικά τους, μια και συνειδητοποιούν περισσότερο την αξία που έχει η γνώση της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας.

Με τα μαθήματα αυτά γίνεται διάλογος στην ελληνική γλώσσα, ο οποίος επιζητείται και εκτός των τάξεων για την πρακτική εξάσκηση στη γλώσσα.

Στα πανεπιστήμια του Κεμπέκ (Université de Montréal, McGill και Concordia University) προσφέρονται μαθήματα της νέας ελληνικής γλώσσας και νεοελληνικής λογοτεχνίας. Το ίδιο συμβαίνει και στο Οντάριο στα πανεπιστήμια του Τορόντο και York. Το γεγονός και μόνο ότι διδάσκεται η ελληνική γλώσσα σε πανεπιστημιακό επίπεδο, της δίνει περισσότερο κύρος, όσον αφορά την εκτίμηση των νέων ελληνικής καταγωγής. Βλέποντας επίσης μη Έλληνες φοιτητές να μαθαίνουν ελληνικά, αυξάνει το ενδιαφέρον τους για την ελληνική γλώσσα.

Το γεγονός επίσης ότι στην προφορική και γραπτή ξένη γλώσσα, αγγλική και γαλλική, υπάρχουν πολλές εκατοντάδες κοινόχρηστοι όροι από την αρχαία ελληνική γλώσσα και πολύ περισσότερες λέξεις με ελληνική ετυμολογική ρίζα, κάνει τους νέους να συνειδητοποιούν πιο πολύ τη συμβολή της ελληνικής γλώσσας στον εμπλουτισμό του ξένου λεξιλογίου καθώς και της προσφοράς των Ελλήνων στη θεμελίωση και εξέλιξη πολλών επιστημών.

Ας σημειωθεί τέλος ότι και οι ξένοι που μαθαίνουν ελληνικά -εκτός από εκείνους που εμπλέκονται σε μικτούς γάμους- καλλιεργούν ως ένα βαθμό την ελληνική γλώσσα, διαβάζουν ελληνικά έντυπα, παρακολουθούν ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα και έχουν κάποια επαφή -περισσότερο στις κοινωνικές εκδηλώσεις- με την ελληνική παροικία.

VII. Συμπεράσματα και προβληματισμοί

Είναι φανερό απ' όσα αναφέρθηκαν παραπάνω πως η χρήση της Ελληνικής σε διάφορους χώρους της καναδικής κοινωνίας -ειδικά βέβαια της ελληνοκαναδικής- είναι μια πραγματικότητα. Από την άλλη, αυτή η χρήση κατ'ανάγκην υποχωρεί με τη δεύτερη και τρίτη γενιά. Εναπόκειται στις ελληνικές παροικίες να προωθήσουν τη χρήση της ή τουλάχιστον να τη συντηρήσουν όπου σήμερα χρησιμοποιείται.

Πρέπει να τονισθεί εδώ, πως τα μηνύματα οργανωμένων φορέων των ελληνικών παροικιών του Καναδά προς αυτήν την κατεύθυνση δεν είναι ενθαρρυντικά, ξεκινώντας από την εκκλησία, που έχει αρχίσει να εισάγει τα αγγλικά στο δικό της χώρο και τη δική της δραστηριότητα. Αυτό, όμως, είναι ένα μήνυμα προς τα ελληνόπουλα, πως η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας δεν είναι και τόσο αναγκαία.

Ακούγονται ακόμη απόψεις να διδάσκεται ο ελληνικός πολιτισμός στα αγγλικά ή τα γαλλικά και πως μ' αυτόν τον τρόπο περνούμε το μήνυμα της ελληνικότητας στα παιδιά. Ίσως, αλλά ταυτόχρονα περιθωριοποιούμε περισσότερο την ελληνική γλώσσα. Και είναι γνωστό -φαίνεται από την βορειοαμερικάνικη εμπειρία- πως χωρίς την γλώσσα καταργούν όλα, συμπεριλαμβανομένης και της ορθοδοξίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στέφανος Κωνσταντινίδης
(Σύνθεση - έρευνα)

Λεωνίδας Μπόμπας
(Έρευνα)

Φώτης Κομπορόζος
(Έρευνα)

Γιώργος Πηγαδάς
(Έρευνα)

Ελευθερία Παπαμιχαήλ
(Έρευνα)

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ιχνηλατώντας την ίδρυση, την ιστορική εξέλιξη και την καθημερινή λειτουργία των ελληνικών σχολείων στον Καναδά, τα οποία χρονολογούνται από την πρώτη δεκαετία του αιώνα στην πόλη του Μοντρεάλ και λίγο αργότερα στην πόλη του Τορόντο, μπορεί κανείς να καταγράψει σε μια ξεχωρη παρουσίαση τους φορείς εκείνους - κατά κανόνα παροικιακούς -, οι οποίοι είχαν και έχουν την άμεση ευθύνη ίδρυσης και διαχείρισης αυτών των σχολείων. Στην καταγραφή αυτή θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διαφοροποιήσεις κατά συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όσον αφορά τον τύπο των φορέων αυτών, ιδιαίτερα από τη δεκαετία του 1960 και μετά, που η τυπολογία τους διευρύνεται αφού η ελληνόγλωσση εκπαίδευση «απεργλωβίζεται» από τη μονοπωλιακή παρουσία της Κοινότητας-Ενορίας. Παρ' όλα αυτά, ο ενοριακός χαρακτήρας των φορέων της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στον Καναδά εξακολουθεί να διατηρείται εν πολλοίς με μια εμμένουσα διαχρονικότητα.

Η Κοινότητα-Ενορία, που τόσο έντονα χαρακτηρίζει τον ελληνοισμό των ΗΠΑ και τα εκεί λειτουργούντα ελληνικά σχολεία, αποτέλεσε και για τον καναδικό ελληνοισμό τον πρωταρχικό ιδρυτικό πυρήνα και τη διαχειριστική βάση των ελληνικών τάξεων και των ελληνικών σχολείων.

Από το Χάλιφαξ του ανατολικού Καναδά έως το Βανκούβερ της Βρετανικής Κολομβίας και από τη μία μεγάλη εστία του καναδικού ελληνοισμού στο Μοντρεάλ έως την αριθμητικά μεγαλύτερη ελληνική παροικία επί καναδικού εδάφους στο Τορόντο δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία πως ο «γνωστότερος» φορέας ίδρυσης και διαχείρισης ελληνικών σχολείων ήταν η Ελληνική Κοινότητα-Ενορία. Και αυτό βεβαίως κάθε άλλο παρά τυχαίο ή απλώς συμπτωματικό γεγονός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί.

Το παραδοσιακό τρίπτυχο συλλογικής παρουσίας και ενδοπαροικιακής οργάνωσης των Ελλήνων του Καναδά, που σχηματικά έχει διατυπωθεί με την αλληλουχία «Κοινότητα-Εκκλησία-Ελληνικό Σχολείο», είχε πάντα τη δική του εσωτερική λογική, εκφράζοντας διαχρονικά συγκεκριμένες αντιλήψεις και νοοτροπίες των εμπλεκόμενων ατόμων, κληρικών και λαϊκών κατά περίπτωση και είναι φαινόμενο που συναντούμε στο μεγαλύτερο κομμάτι της ελληνικής διασποράς. Οι πρωτοπόροι Έλληνες μετανάστες οργανώνουν μια πρωτολειακής μορφής Κοινότητα, πραγματοποιούν την πρώτη ελληνορθόδοξη λειτουργία σε κάποια εκκλησία ή ακόμη και σε κάποιο νοικιασμένο χώρο και σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα οργανώνουν και τα πρώτα μαθήματα ελληνικών είτε σε μια αυτόνομη μορφή, είτε (το συνηθέστερο) ως ένα «μείγμα» κατηχητικού σχολείου και τάξης διδασκαλίας ελληνικών.

Κοντολογίς, η Κοινότητα-Ενορία ήταν ένας από τους «συνηθέστερους» φορείς ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στον Καναδά πριν την δεκαετία του '60 με τις επιμέρους διαφοροποιήσεις κατά συγκεκριμένη περίπτωση.

II. Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

1. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ-ΕΝΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΣΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Όπως ήδη αναφέρθηκε και πιο πάνω, μέχρι και τη δεκαετία του '60, στη διάρκεια της οποίας η σχετικά μαζική ελληνική μετανάστευση στον Καναδά, αλλά και οι πολυεπίπεδες ανακατατάξεις σ' αυτή τη χώρα υποδοχής μεταναστών έδωσαν μια νέα οργανωτική διάσταση στις ελληνικές παροικίες επί καναδικού εδάφους (Chimbos 1980, Constantinides 1983), η Κοινότητα-Ενορία διατηρούσε επί δεκαετίες το «μονοπώλιο» στην ίδρυση και διαχείριση ελληνικών σχολείων σ' ολόκληρο τον Καναδά. Αντιλαμβάνεται κανείς πως η αποκλειστική αυτή «έκφραση» της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στον Καναδά (και όχι μόνο) μέσα από την Ενορία -στα πλαίσια του τρίπτυχου Κοινότητα / Εκκλησία / Σχολείο- αναπόφευκτα «χρωμάτιζε» τη μορφή και κυρίως το περιεχόμενο αυτών των παροικιακών σχολείων αναλόγως. Μεταξύ άλλων, ο Σαλούτος (1964) έχει αναφερθεί με σαφήνεια στο ζήτημα αυτό στις σχετικές του αναλύσεις για τον ελληνισμό στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, επισημαίνοντας ότι με τον τρόπο αυτό η εκκλησία και οι εκπρόσωποί της κατάφεραν πάντα να διατηρούν τον έλεγχο και την ποδηγέτηση των ελληνικών σχολείων.

Η δεκαετία του 1960 σηματοδοτεί καθοριστικές αλλαγές, όσον αφορά (και) τους φορείς της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στον Καναδά. Με τις πολλαπλές και οιοιεί δυναμικές εξελίξεις στους κόλπους των ελληνικών παροικιών του Καναδά και υπό τις διαρκείς και σθεναρές πιέσεις-απαιτήσεις των δεκάδων χιλιάδων νεοφερμένων Ελλήνων (Constantinides 1983, Sirros 1973), η ελληνόγλωσση εκπαίδευση περνάει και σε «άλλα χέρια». Μια σειρά νεότευκτων παροικιακών φορέων «μπαίνουν για τα καλά στην αγορά» της παρεχόμενης ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στον Καναδά, προκαλώντας έντονα ρήγματα στον μέχρι τότε μονοπωλιακό χαρακτήρα της Κοινότητας-Ενορίας.

Άλλωστε οι δύο αρχαιότερες και συγκριτικά πολυπληθέστερες Ελληνικές Κοινότητες του Καναδά, η Κοινότητα του Μοντρεάλ και η Κοινότητα του Τορόντο, οι οποίες συμμετείχαν και αυτές στον παραδοσιακό αυτό τρόπο ίδρυσης και διαχείρισης ελληνικών σχολείων, βιώνοντας σειρά ριζικών αλλαγών στη δεκαετία του 60 και μετέπειτα, αναγκάστηκαν να διαφοροποιήσουν και την ίδια τη δική τους συλλογική/ δομική υπόσταση ως φορέων διαχείρισης ελληνικών σχολείων. Σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά με πολλές προσπάθειες και επίμονους αγώνες, οι δύο αυτές Κοινότητες υπερβαίνουν στην ουσία το γνωστό θεσμό της ελληνικής διασποράς Κοινότητα-Ενορία και αυτοπροσδιορίζονται στην πράξη ως Κοινότητες με παραπάνω από μία εκκλησίες και με χαρακτηριστικά αστικών οργανισμών. Με την έννοια αυτή έχουμε και ένα διαφοροποιημένο τρόπο διαχείρισης ελληνικών σχολείων μέσα από τα σπλάχνα του ίδιου του παραδοσιακού φορέα Κοινότητα-Ενορία, που τείνει να γίνεται ολοένα και περισσότερο «κοινοτικός/ λαϊκός» και αντιστοίχως λιγότερο «ενοριακός/ θρησκευτικός».

Αυτή η οργανωτική και δομική μετάλλαξη των δύο αυτών Κοινοτήτων σε σχέση με τα ελληνικά σχολεία στον Καναδά - αλλά όχι μόνον - δημιουργεί ένα άλλο είδος, ένα δεύτερο τύπο φορέα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, ο οποίος και σήμερα εξακολουθεί να διεκδικεί τον πρωτεύοντα ρόλο στα των ελληνοκαναδικών σχολείων συνολικά. Οι απόλυτοι αριθμοί των μαθητών στους επιμέρους εκπαιδευτικούς οργανισμούς των δύο αυτών παροικιακών φορέων σε Μοντρεάλ και Τορόντο αντιστοιχώς, αλλά και η συνολική τους ιστορία επί καναδικού εδάφους, πιστοποιούν με τον πλέον απευδή τρόπο την «πρωτοκαθεδρία» τους σε πανκαναδικό επίπεδο.

Σημειώνεται εδώ ότι η Ελληνική Κοινότητα του Μοντρεάλ λειτουργεί ή, καλύτερα, έχει την ευθύνη διοίκησης και διαχείρισης του ελληνικού ημερήσιου σχολείου «Σωκράτης», το οποίο είναι και το αρχαιότερο παροικιακό εκπαιδευτικό ίδρυμα του καναδικού ελληνισμού. Το ημερήσιο αυτό τρίγλωσσο (γαλλικά, ελληνικά, αγγλικά) σχολείο επιχορηγείται για το σύνολο σχεδόν των λειτουργικών δαπανών του από την Επαρχιακή Κυβέρνηση του Κεμπέκ, έχει κατά τα τελευταία χρόνια πέραν των χιλίων μαθητών ελληνικής καταγωγής στην ευρύτερη περιοχή του Μοντρεάλ και γειτονικών δήμων, ενώ οι γονείς καταβάλλουν ένα συγκριτικά μικρό ποσό διδάκτρων, τα οποία καλύπτουν μέρος του ελληνικού προγράμματος του σχολείου. Το κοινοτικό αυτό σχολείο μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960 υπολειπομένη ως ημερήσιο δίγλωσσο (ελληνικά, αγγλικά) σχολείο με οικονομικούς πόρους από τους γονείς και την Κοινότητα, είχε έναν σχετικά πολύ μικρό αριθμό μαθητών και αντιμετώπιζε πολλά και σύνθετα προβλήματα (Metrakos et al. 1970). Με το ξεκίνημα της δεκαετίας του 1970 και στη συνέχεια, το σχολείο Σωκράτης μετεξελίχθηκε και «μεταμορφώθηκε» σε ένα σύγχρονο ημερήσιο κοινοτικό σχολείο, όπου οι μαθητές/τριες διδάσκονται το σχολικό τους πρόγραμμα στην γαλλική (περίπου 65%), στην ελληνική (25%) και στην αγγλική (10%). Για αρκετά χρόνια ο αριθμός των παιδιών, που επέλεγαν το σχολείο «Σωκράτης» για την πρωτοβάθμια εκπαίδευσή τους, συνεχώς αυξανόταν και γενικά το σχολείο έγινε ένα πρωτοποριακό, για το είδος του εκπαιδευτικό και πολιτισμικό ίδρυμα στο Κεμπέκ και στον Καναδά ολόκληρο. Προβλήματα, δυσκολίες, ακόμη και αντιρροήσεις για τη νέα αυτή μορφή και την εν γένει πορεία και την αποτελεσματικότητα του σχολείου πάντα υπήρχαν και εξακολουθούν να υπάρχουν. Τα τελευταία χρόνια ο μαθητικός πληθυσμός του «Σωκράτη» μειώνεται, ακολουθώντας και το σχολείο αυτό τη γενικότερη τάση μείωσης μαθητών, που παρατηρείται σε όλα τα ελληνικά σχολεία του Καναδά, ενώ οι υπεύθυνοι και οι διοικούντες το σχολείο συχνά έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με κριτικές και κατηγορίες για κακοδιαχείριση έως και διασπάθιση χρημάτων του «Σωκράτη» (Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το σχολείο αυτό, καθώς και τα ημερήσια δίγλωσσα/ τρίγλωσσα σχολεία στον Καναδά, ο αναγνώστης μπορεί να συμβουλευτεί το ειδικό κεφάλαιο αυτής της συνολικής μελέτης με τον ομώνυμο τίτλο).

Παράλληλα με το σχολείο «Σωκράτης» του Μοντρεάλ υπάρχει και λειτουργεί από το 1982 ένα ακόμη ημερήσιο (τριγλωσσο κι αυτό) κοινοτικό σχολείο στο γειτονικό δήμο του Λαβάλ υπό την αιγίδα και τη διοικητική ευθύνη της Ελληνορθόδοξης Κοινότητας του Λαβάλ. Το σχολείο αυτό με το όνομα «Δημοσθένης» λειτουργεί με τις ίδιες ακριβώς προδιαγραφές και τους ίδους εν πολλοίς διακανονισμούς από πλευράς επαρχιακής κυβέρνησης όπως και το σχολείο «Σωκράτης». Το σχολείο αυτό, που είχε ένα διάστημα υπερβεί τους 600 μαθητές, έχει γνωρίσει επίσης τα τελευταία χρόνια μια σημαντική κάμψη. Αντιμετωπίζει επίσης με τη σειρά του τα δικά του οργανωτικά και διοικητικά προβλήματα (Παπαμιχαήλ 1997), όπου η καθημερινή διαχείριση των χρημάτων που δίδονται από την κυβέρνηση για το σχολείο αποτελεί έντονο πρόβλημα και σημείο τριβής, ενώ η «αντιπαλότητα» με το άλλο ημερήσιο σχολείο «Σωκράτης» είναι σχεδόν μια καθημερινή υπόθεση σε διάφορα ζητήματα και επίπεδα.

Τα τελευταία χρόνια λειτουργεί και ένα αριθμητικά μικρό (γύρω στους 100 μαθητές) ημερήσιο σχολείο στο Τορόντο με τη συνολική ευθύνη της Μητρόπολης Τορόντο-Καναδά <η **Μεταμόρφωση**>. Το σχολείο αυτό καλύπτει το σύνολο των δαπανών καθημερινής λειτουργίας του από τα δίδακτρα των γονέων και διάφορες εισφορές που γίνονται γι' αυτό το σκοπό στη Μητρόπολη. Βασική γλώσσα διδασκαλίας είναι η αγγλική (περίπου 65%), ενώ παράλληλα τα παιδιά διδάσκονται την ελληνική (25%) και τη γαλλική (10%).

2. Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1960

Ένας τρίτος τύπος φορέα ίδρυσης και διαχείρισης ελληνικών σχολείων στον Καναδά που κι αυτός «ξεπήδησε» ως επιτακτική αναγκαιότητα στη δεκαετία του 1960, είναι η θεσμική συνένωση Ελλήνων γονέων, πρωτίστως, στο πρόσωπο της Ελληνικής Ομοσπονδίας Γονέων και Κηδεμόνων του Μοντρεάλ που ιδρύθηκε και επίσημα ως σωματείο «εκπαιδευτικής φύσης» με το ξεκίνημα της δεκαετίας του 1970. Το οργανωτικό αυτό μοντέλο της Ομοσπονδίας Γονέων -στο χώρο των ελληνικών σχολείων- καταγράφεται ως απολύτως πρωτοποριακό εγχείρημα με τη δική του ξέχωρη βαρύτητα και σημασία. Με την παρέλευση ορισμένων χρόνων, ανάλογες πρωτοβουλίες-μικρότερης εμβέλειας και δυναμικότητας όμως- παρουσιάστηκαν και σε άλλες εστίες του καναδικού ελληνισμού, προκαλώντας και αμφισβητώντας στην πράξη το παραδοσιακό μονοπώλιο της Κοινότητας-Ενορίας στα πλαίσια της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στον Καναδά.

Η Ελληνική Ομοσπονδία Γονέων και Κηδεμόνων του Μοντρεάλ ξεπήδησε ουσιαστικά μέσα από ένα καναδικό πρόγραμμα (Mile End Project) που «απέβλεπε να μελετήσει συστηματικά όλες τις πτυχές της ελληνικής παροικίας». Μεταξύ άλλων, στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος αυτού, οργανώθηκαν ειδικές τάξεις διδασκαλίας της

ελληνικής γλώσσας ανεξάρτητες της Ελληνικής Κοινότητας του Μοντρεάλ, με τη μαζική συμμετοχή των νεοφερμένων Ελλήνων (γονέων και παιδιών) στο Μοντρεάλ. Η λειτουργία αυτών των «διαφορετικών» ελληνικών τάξεων, στην πορεία, οδήγησε στη συσπείρωση των Ελλήνων γονέων και σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα οι γονείς αυτοί συγκροτούν τον πυρήνα, ο οποίος και ιδρύει επίσημα την Ελληνική Ομοσπονδία Γονέων και Κηδεμόνων του Μοντρεάλ. Ταυτόχρονα, οργανώνονται και λειτουργούν 23 ελληνικές τάξεις (ελληνικά σχολεία, όπως συνηθίζεται να ονομάζονται ακόμη και σήμερα) υπό την διοίκηση της Ομοσπονδίας σε διαφορετικές περιοχές του Μοντρεάλ που κατοικούν Έλληνες, με ένα συνολικό αριθμό 2.500 περίπου μαθητών/τριών. Όλα αυτά τα ελληνικά σχολεία/τάξεις λειτουργούσαν είτε ως απογευματινά ή Σαββατιανά (4-5 διδακτικές ώρες την εβδομάδα), πάντα εκτός κανονικού σχολικού ωραρίου.

Σημειώνεται, επίσης, ότι σε ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις, ως φορείς ίδρυσης και διαχείρισης ελληνικών σχολείων λειτούργησαν και κάποιοι από τους δεκάδες εθνοκοτοπικούς συλλόγους, (για παράδειγμα ο Σύλλογος Κρητών στο Μοντρεάλ, αλλά και στο Τορόντο), απευθυνόμενοι και εξυπηρετώντας, κατά κανόνα, τα μέλη των συλλόγων αυτών και τους συντοπίτες τους γενικότερα. Ο Σύλλογος Κρητών Μοντρεάλ ίδρυσε δικό του ελληνικό σχολείο το 1967, το οποίο και λειτούργησε για μια ολόκληρη 20ετία, διακόπτοντας οριστικά τη λειτουργία του το 1988.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η παρουσία των νέων αυτών παροικιακών φορέων στο ζωνικό χώρο της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης προκάλεσε ισχυρότατες δονήσεις και τριγμούς τόσο στην Ελληνική Κοινότητα Μοντρεάλ και τους περί αυτήν λαϊκούς και κληρικούς, όσο και σε άλλες κοινότητες-ενορίες του καναδικού ελληνισμού. Ο κίνδυνος να χάσουν «τη μάχη» αυτή των ελληνικών σχολείων παρουσιαζόταν απολύτως ορατός και ως εκ τούτου όφειλαν να λάβουν με τη σειρά τους τα δικά τους μέτρα. Έτσι, η Ελληνική Κοινότητα του Μοντρεάλ, εν προκειμένω, την ίδια χρονική περίοδο προχώρησε σε μια ριζική αναδιοργάνωση των δικών της απογευματινών σχολείων, ενώ, όπως σημειώθηκε και πιο πάνω, το ημερήσιο σχολείο «Σωκράτης» έμπαινε και αυτό στην τροχιά της αναδιοργάνωσης.

Η ίδρυση και άλλων περιφερειακών Κοινοτήτων από Έλληνες του Μοντρεάλ και του Τορόντο (κατά κύριο λόγο) οδήγησε σιγά-σιγά στην ίδρυση και λειτουργία αρκετών ακόμη ελληνικών σχολείων του γνωστού τύπου «απογευματινά ή Σαββατιανά» με μοναδική εξαίρεση αυτή που ήδη αναφέρθηκε, της Κοινότητας του Λαβάλ, με το ημερήσιο τρίγλωσσο σχολείο «Δημοσθένης».

Στην περίπτωση του Τορόντο καταγράφεται η ίδρυση του Ελληνοκαναδικού Εκπαιδευτικού Οργανισμού (1971) ως ένα είδος «απάντησης» στην ήδη υπάρχουσα Κοινότητα του Τορόντο.

Γύρω στα 1975 ο νέος αυτός παροικιακός οργανισμός φέρεται να λειτουργεί με δική του ευθύνη 17 ελληνικά σχολεία/ τάξεις (απογευματινά/ Σαββατιανά) με 2.000 μαθητές/τριες, ενώ η Κοινότητα την ίδια χρονική περίοδο είχε περίπου 6.000 παιδιά στα 94 ελληνικά σχολεία της (Globe & Mail, Oct. 11, 1975).

Η νέα εποχή για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο Βανκούβερ, την τρίτη μεγάλη εστία του καναδικού ελληνισμού, αρχίζει το 1971 με την ίδρυση και στην καναδική αυτή περιοχή ελληνικών σχολείων εκτός της εκεί Ελληνικής Κοινότητας. Σημειώνει χαρακτηριστικά η Lambrou (1976: 140) επ' αυτού: «Η σύγκρουση (μεταξύ παλαιο-μεταναστών και νεομεταναστών) είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου ελληνικού σχολείου, που χρησιμοποιεί τις κτιριακές εγκαταστάσεις του δημοσίου σχολείου General Gordon στην περιοχή του Κιτσιλάνο. Η εν γένει λειτουργία του σχολείου αυτού στηρίζεται οικονομικά από τους ίδους τους γονείς των μαθητών και μόνο».

3. ΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 έχουμε και την ίδρυση των λεγόμενων ιδιωτικών απογευματινών/ Σαββατιανών ελληνικών σχολείων, κυρίως στο Τορόντο, με σχετικά μικρούς αριθμούς μαθητών / τριών.

Στην περιοχή του Κεμπέκ ουδέποτε λειτούργησαν ιδιωτικά σχολεία - είναι φαινόμενο για έρευνα - ενώ στο Δυτικό Καναδά παρουσιάζονται τέτοιου είδους σχολεία, αλλά μικρής εμβέλειας. Όπως και το όνομά τους δηλώνει, οι φορείς ίδρυσης και διαχείρισης στη συγκεκριμένη αυτή περίπτωση είναι μεμονωμένα άτομα (φυσικά πρόσωπα κατά τη νομική έκφραση), άτομα τα οποία προσφέρουν εκπαιδευτικό και πολιτισμικό έργο μέσα από τα ελληνικά τους σχολεία με τη μορφή της ιδιωτικής επιχείρησης. Με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία προκύπτει ότι αυτού του «τύπου» τα ελληνικά σχολεία, με φορείς διαχείρισης ιδιώτες και όχι «συλλογικούς φορείς» των Ελλήνων του Καναδά, λειτούργησαν στο Οντάριο στην ευρύτερη περιοχή του Τορόντο και στο Δυτικό Καναδά. Είναι ενδιαφέρον να υπογραμμισθεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα δεδομένα της Ερευνητικής Ομάδας Καναδά, τα ιδιωτικά αυτά σχολεία επιβιώνουν και σήμερα, παρά το γεγονός ότι η συμμετοχή στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση του Καναδά διαρκώς συρρικνώνεται τα τελευταία χρόνια.

4. ΟΙ ΕΚΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΦΟΡΕΙΣ

Η τυπολογία αυτή των φορέων ίδρυσης και διαχείρισης ελληνικών τάξεων ή και ελληνικών σχολείων στον Καναδά ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των φορέων εκείνων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο εμπλέκονται στα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, χωρίς οι

ίδιοι να αποτελούν οργανικό τμήμα των ελληνικών παροικιών του Καναδά. Πρόκειται, δηλαδή, για επίσημους εκπαιδευτικούς φορείς του Καναδά, προφανώς εξωπαροικιακούς, ανεξαρτήτως με το εάν ή όχι συνεργάζονται μαζί τους και άτομα ελληνικής καταγωγής. Πιο συγκεκριμένα, στην κατηγορία αυτών των φορέων εντάσσονται οι σχετικές πρωτοβουλίες για τη διδασκαλία (και) των ελληνικών από τα Εκπαιδευτικά Συμβούλια / Επιτροπές του Τορόντο και σε μια πολύ μικρότερη κλίμακα του Μοντρεάλ και του Βανκούβερ.

Στο Τορόντο από το 1977 υπάρχει το αποκαλούμενο Heritage Program, το οποίο πρόσφατα έχει μετεξελιχθεί σε πρόγραμμα «Διεθνών Γλωσσών», ενώ στο Μοντρεάλ ξεκίνησε το Πρόγραμμα PELO (Programme d'enseignement de langues d'origine), το οποίο ουσιαστικά ποτέ δεν κατόρθωσε να «ορθοποδήσει», αφού δεν υποστηρίχθηκε και δεν επικροτήθηκε ποτέ από τη μεγάλη πλειονότητα της ελληνικής παροικίας του Μοντρεάλ. Το πρόγραμμα αυτό απευθύνεται σε όλες τις εθνικές μειονότητες. Τελευταία γίνεται μια προσπάθεια από ορισμένα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία στην ευρύτερη περιοχή του Μοντρεάλ να δημιουργήσουν τάξεις ελληνικών με βάση το ίδιο πρότυπο.

Το ειδικό πρόγραμμα Heritage Language Program χρονολογείται στην Επαρχία του Οντάριο από το 1977 και απευθύνεται σε όλες τις εθνικές / μεταναστευτικές παροικίες της Επαρχίας. Το σχετικό υπόμνημα του Υφυπουργού Παιδείας του Οντάριο προς τους φορείς και τα στελέχη της εκπαίδευσης σχετικά με το συγκεκριμένο πρόγραμμα διευκρίνιζε: «Βρίσκομαι στην ευχάριστη θέση να σας πληροφορήσω ότι, όπως ανακοινώθηκε στην Ομιλία του Θρόνου (29-3-77) και στην Ομιλία του Πρωθυπουργού (4-5-77), το Υπουργείο Παιδείας θα εφαρμόσει ένα Πρόγραμμα Γλωσσικής Κληρονομιάς, το οποίο θα αρχίσει να λειτουργεί από την 1η Ιουλίου 1977. Μεταξύ των σκοπών αυτού του προγράμματος είναι η καλλιέργεια κάθε άλλης γλώσσας εκτός από τις δύο επίσημες γλώσσες του Καναδά (αγγλική και γαλλική). Έχει προβλεφθεί να γίνει σχετική τροποποίηση στον Κανονισμό 191, έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα να οργανώνονται και να λειτουργούν τάξεις για Γλώσσες Κληρονομιάς σε όλα τα δημοτικά σχολεία του Οντάριο» (R.A.L. Thomas 1977).

Το πρόγραμμα αυτό επιχορηγείται κατά 100% από τα τοπικά Σχολικά Συμβούλια, τα οποία με τη σειρά τους έχουν εξασφαλίσει αυτά τα χρήματα από το επαρχιακό Υπουργείο Παιδείας. Τα μαθήματα του προγράμματος έχουν διάρκεια δύομισυ ωρών τη βδομάδα, είναι μόνο γλωσσικά και προσφέρονται σε κάθε ενδιαφερόμενο μέλος εθνικής και μεταναστευτικής παροικίας. Σύμφωνα με τα δεδομένα του 1980 απαιτούνται 25 τουλάχιστον μαθητές για να «στηθεί» μια τάξη στα πλαίσια του Heritage Program.

Ο ελληνισμός του Οντάριο (του Τορόντο στη μεγάλη πλειονότητά του) έχει να επιδείξει πολύ υψηλά ποσοστά συμμετοχής στο πρόγραμμα αυτό. Τα ελληνικά τμήματα λειτουργούν εκτός κανονικού σχολικού ωραρίου (απόγευμα ή Σαββάτο πρωί). Διάφοροι

(κοινοτικοί και άλλοι) παροικιακοί φορείς που εμπλέκονται στα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης έχουν αξιοποιήσει τα χρήματα αυτά από το Heritage, οργανώνοντας ελληνικά μαθήματα διάρκειας έξι ή και εννέα διδακτικών ωρών (τα λεγόμενα εντατικά) την εβδομάδα, εισπράττοντας από τους γονείς ως δίδακτρα τη διαφορά.

Τα τελευταία χρόνια οι τάξεις αυτές των Συμβουλίων Παιδείας λειτουργούν στη συντριπτική τους πλειοψηφία το Σαββάτο. Ακόμη, επειδή σ'αυτές τις τάξεις διδάσκεται μόνο η γλώσσα, οι παροικιακοί οργανισμοί παρέχουν στη συνέχεια (συνεχόμενες ώρες) μαθήματα ελληνικού πολιτισμού. Επειδή όμως απαιτούν δίδακτρα γι'αυτά τα επιπλέον πολιτιστικά μαθήματα, η πλειοψηφία σχεδόν των μαθητών αρκείται στα δωρεάν γλωσσικά μαθήματα των Συμβουλίων Παιδείας.

Το ανάλογο πρόγραμμα (PELO) που επιχειρήθηκε για τη διδασκαλία των Ελληνικών στην Επαρχία του Κεμπέκ (στο Μοντρεάλ, στην ουσία) άρχισε την πειραματική του εφαρμογή τη σχολική χρονιά 1978-79 αλλά δεν κατόρθωσε να «πείσει» την ελληνική παροικία και σε σύντομο χρονικό διάστημα απόησε, χωρίς ποτέ να συγκεντρώσει παραπάνω από ελάχιστες δεκάδες μαθητές / τριες. Όπως αναφέρεται στο σχετικό ενημερωτικό της κυβέρνησης του Κεμπέκ για το PELO: « Η κυβέρνηση του Κεμπέκ ενδιαφερόμενη για την επιθυμία των μειονοτήτων να συμμετέχουν ενεργά στην кемπεκιώτικη κοινωνία, χωρίς να πάσουν να καλλιεργούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, από 27-11- 1979 έχει εισαγάγει στο εκπαιδευτικό σύστημα του Κεμπέκ μαθήματα σχετικά με τη γλώσσα και τον πολιτισμό καταγωγής ορισμένων από τις μειονότητες του Κεμπέκ, όπως των Πορτογάλων, των Ελλήνων και των Ιταλών» (Government of Quebec: Information Paper, 1979).

Τα τελευταία χρόνια, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, κάποια δημόσια και ιδιωτικά σχολεία στο Μοντρεάλ, έχουν εισαγάγει μαθήματα Ελληνικών, επειδή συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό μαθητών ελληνικής καταγωγής. Ο αριθμός των μαθητών που παρακολουθούν αυτά τα μαθήματα - ιδίως στην περιοχή Λαβάλ - είναι περιορισμένος. Ακριβείς αριθμοί όπως αναφέρθηκε και σε άλλο κεφάλαιο, δεν υπάρχουν, αφού τα σχολεία αυτά αρνούνται να τους κοινοποιήσουν, αλλά σύμφωνα με τις καλύτερες εκτιμήσεις δεν ξεπερνούν τους 150 μαθητές. Υπάρχει έντονη καχυποψία και ανταγωνισμός ανάμεσα σ'αυτά τα σχολεία και τα παροικιακά, κυρίως με τη μορφή ψιθύρων, και αυτός είναι ο λόγος της άρνησης τους να δώσουν πληροφορίες για το πρόγραμμά τους.

III. ΤΥΠΟΙ / ΜΟΡΦΕΣ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΚΑΝΑΔΑ

Η παραπάνω τυπολογία των φορέων ίδρυσης και διαχείρισης αναφέρεται στα ελληνικά σχολεία του Καναδά: στη διαχρονική τους πορεία από τις αρχές του αιώνα μέχρι

και σήμερα. Παράλληλα όμως θα μπορούσε κανείς να δώσει και μια ακόμη ενημερωτική διάσταση γύρω από την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στον Καναδά, χαρτογραφώντας έτσι εντελώς επιγραμματικά και μια διαφορετική τυπολογία των ελληνικών σχολείων, η οποία σαφέστατα συνδέεται άρρηκτα με τους συγκεκριμένους φορείς που παρουσιάστηκαν πιο πάνω.

Έτσι στην καναδική επικράτεια όπου ζουν γύρω στις 250.000 ελληνικής καταγωγής Καναδοί, τα παιδιά αυτών των κατοίκων του Καναδά παρακολουθούν ελληνικά μαθήματα στους παρακάτω τύπους ή μορφές σχολείων / τάξεων:

1. Απογευματινά: Λειτουργούν δύο φορές τη βδομάδα, εκτός κανονικού σχολικού προγράμματος / ωραρίου, με συνολική εβδομαδιαία διάρκεια 4 ωρών. Τα απογευματινά αποτελούσαν την πρώτη προτίμηση των παιδιών και των γονιών τους για πολλά χρόνια. Σήμερα όμως έχουν μειωθεί στο ελάχιστο λόγω του ότι η συντριπτική πλειονότητα (το σύνολο σχεδόν) των παιδιών έχουν στραφεί στα Σαββατιανά σχολεία. Τόσο τα απογευματινά όσο και τα Σαββατιανά σχολεία στο μεγαλύτερο μέρος τους στεγάζονται σε σχολικά κτίρια δημόσιων σχολείων και λειτουργούν κατά κανόνα σε περιοχές όπου διαμένουν συγκριτικά μεγαλύτεροι αριθμοί Ελλήνων.

2. Σαββατιανά: Λειτουργούν κάθε Σάββατο πρωί για περίπου 4-5 διδακτικές ώρες, όπως αναφέρθηκε, και έχουν στην ουσία υποκαταστήσει το σύνολο των απογευματινών. Οι λόγοι της προτίμησης αυτών των σχολείων είναι κυρίως πρακτικοί, τουλάχιστον σύμφωνα με ορισμένους γονείς. Τους επιτρέπει δηλαδή να έχουν ελεύθερο το πρωινό του Σαββάτου για διάφορες δουλειές και δεν τους υποχρεώνει να μετακινούνται δυο φορές την εβδομάδα για την μεταφορά των παιδιών τους σε απογευματινές τάξεις.

3. Ενταγμένα στο Δημόσιο Σύστημα: Πρόκειται κατά βάση για τα ελληνικά σχολεία του Οντάριο (Heritage) με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που ήδη σημειώθηκαν επιγραμματικά πιο πάνω, μιας και το αντίστοιχο πρόγραμμα στο Κεμπέκ δεν συγκεντρώνει ικανό αριθμό μαθητών και αυτό του Βανκούβερ βρίσκεται στο ξεκίνημα και σε χαμηλά επίπεδα από πλευράς μαθητικού δυναμικού.

4. Ημερήσια: Πρόκειται για τα σχολεία «Σωκράτης» και «Δημοσθένης» του Μοντρεάλ και του Λαβάλ αντίστοιχα, καθώς και για το πολύ νεότερό τους τη «Μεταμόρφωση», ημερήσιο σχολείο της Μητροπόλης στο Τορόντο. Χαρακτηριστικά και των τριών αυτών ημερήσιων παροικιακών σχολείων αναφέρθηκαν πιο πάνω, ενώ μια πιο εκτενής παρουσίαση θα γίνει στο σχετικό κεφάλαιο για τη δίγλωσση και τρίγλωσση εκπαίδευση στον Καναδά.

Μια άλλη δυνατή τυπολογία που θα μπορούσε να προταθεί είναι αυτή που λαμβάνει υπόψη τη φύση και τη νομική, ως ένα σημείο, υπόσταση του φορέα. Μια τέτοια

τυπολογία θα μπορούσε να περιλάβει τις εξής μορφές φορέων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στον Καναδά:

1. Ενοριακά σχολεία

Είναι, όπως ήδη αναφέρθηκε, μια από τις πρώτες μορφές ελληνόγλωσσων σχολείων οργανωμένων γύρω από την Ενορία-Κοινότητα-Εκκλησία. Παρ'όλο που μπορούν να θεωρηθούν «εκκλησιαστικά» σχολεία, παρουσιάζουν και μια κοινοτική μορφή. Κι αυτό γιατί οι Ενορίες-Κοινότητες στον Καναδά έχουν δεχτεί στον τρόπο λειτουργίας τους έντονη την επίδραση των αστικής μορφής κοινοτήτων. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως αυτού του είδους οι Ενορίες-Κοινότητες έχουν αποκλείσει από το επίσημο όνομά τους τον όρο ενορία και έχουν επιλέξει αυτό της ελληνορθόδοξης κοινότητας.

Σε κάποιο στάδιο τα σχολεία αυτά -ακόμη και σήμερα σε μικρές παροικίες- είναι ένα μείγμα κατηχητικού και διδασκαλίας ελληνικών.

2. Κοινοτικά Σχολεία

Τα σχολεία αυτά ανήκουν στις Κοινότητες αστικής μορφής. Ο τρόπος λειτουργίας τους δεν διαφέρει και πολύ από τα ενοριακά. Οι Κοινότητες αστικής μορφής διατηρούν μια ουσιαστική - ακόμη και νομική σχέση - με την εκκλησία. Έχουν βεβαίως ανεξαρτησία σε ότι αφορά την αστική διοίκηση - σε αντίθεση με τις ενορίες - αλλά ταυτόχρονα σε εκκλησιαστικό επίπεδο υπάγονται στην Μητρόπολη Καναδά, η οποία έχει την ευθύνη για την τοποθέτηση των ιερέων και είναι υποχρεωμένες να συνεισφέρουν ετήσια ένα ποσό στην Μητρόπολη. Υπάρχουν όμως και κάποιες αστικές κοινότητες που διατηρούν σχολεία και που δεν έχουν καμιά σχέση με τη Μητρόπολη Καναδά ούτε και διατηρούν εκκλησίες.

3. Σχολεία Γονέων

Το κλασικό παράδειγμα αυτού του τύπου σχολείων είναι, όπως ήδη αναφέρθηκε, η Ελληνική Ομοσπονδία Γονέων και Κηδεμόνων του Μοντρεάλ. Παρόμοια σχολεία όμως που λειτουργούν με την ευθύνη συλλόγων γονέων υπάρχουν και στο Οντάριο και στον Δυτικό Καναδά χωρίς όμως να πάρουν ποτέ την έκταση της Ομοσπονδίας στο Μοντρεάλ.

Ούτε και αυτά τα σχολεία διαφέρουν βασικά από τα προηγούμενα στον τρόπο λειτουργίας τους. Υπάρχει βεβαίως σ'αυτά τα σχολεία -όπως και στα Κοινοτικά- περισσότερη ελευθερία στο τρόπο διδασκαλίας και στην επιλογή των ενοτήτων. Είναι ακόμη δυνατή η αναφορά σε θέματα που μέχρι πρόσφατα εθεωρούντο «ταμπού» στα ενοριακά σχολεία (π.χ. η φοιτητική εξέγερση στο Πολυτεχνείο, ο ρόλος του κλήρου στην τουρκοκρατία, κ.λπ.). Γενικά όμως η ελληνορθόδοξη συντηρητική άποψη -αν όχι ιδεολογία- επικρατεί και σ'αυτά τα σχολεία ως προς τον τρόπο διδασκαλίας και της γλώσσας, αλλά ιδίως των πολιτιστικών μαθημάτων.

4. Ιδιωτικά σχολεία

Πρόκειται για «επιχειρήσεις» αλλά υπάρχει έντονο και το ενδιαφέρον για την ελληνική παιδεία, δεδομένου ότι δεν πρόκειται για πολύ επικερδείς «επιχειρήσεις» σε μια χώρα σαν τον Καναδά.

Τα σχολεία αυτά αναπτύχθηκαν κυρίως στο Οντάριο -περιοχή του Τορόντο κατά κύριο λόγο- και εν μέρει στον Δυτικό Καναδά. Δεν υπήρξε ποτέ τέτοια μορφή σχολείων στο Κεμπέκ.

Αυτού του είδους τα σχολεία είναι ακόμη πιο συντηρητικά από τα προηγούμενα. Στο Τορόντο, για παράδειγμα, ιδιωτικό σχολείο χρησιμοποιεί βιβλία του ΟΕΔΒ της περιόδου πριν το 1980 και ίσως πριν το 1974.

5. Οι τάξεις Ελληνικών στο δημόσιο σύστημα

Πρόκειται για τις τάξεις που, όπως αναφέρθηκε λειτουργούν με την ευθύνη των Συμβουλίων Παιδείας κύρια στο Οντάριο, και μερικώς στις άλλες επαρχίες του Καναδά. Ο κίνδυνος με αυτά τα σχολεία είναι βέβαια γνωστός και έχει ήδη αναφερθεί σε άλλα κεφάλαια: τα πολιτιστικά στοιχεία, ο ελληνικός πολιτισμός και παράδοση έχουν αποκλειστεί από αυτές τις τάξεις Ελληνικών ή έχουν περιοριστεί στο ελάχιστο. Με την πάροδο του χρόνου τα Ελληνικά διδάσκονται στην ουσία σαν ξένη γλώσσα και κατά τρόπο «ουδέτερο».

Κλείνοντας τη συνοπτική αυτή παρουσίαση των φορέων ίδρυσης και διαχείρισης ελληνικών σχολείων / τάξεων στον Καναδά, χρήσιμο είναι να καταγραφούν και ορισμένα δημογραφικά δεδομένα σχετικά με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην εστία αυτή του απόδημου ελληνισμού, καθώς και οι γενικότερες παρατηρούμενες τάσεις των τελευταίων χρόνων παρόλο που αυτό έχει ήδη γίνει, με πιο λεπτομερειακό τρόπο, σε άλλα κεφάλαια αυτής της μελέτης.

Το 1980 αναφέρεται πως ένα γενικό σύνολο γύρω στις 16.000 μαθητές / μαθήτριες παρακολουθούσαν ελληνικά μαθήματα σε ολόκληρο τον Καναδά. Υπάρχουν και εκτιμήσεις που ανεβάζουν τον αριθμό αυτό μέχρι και 17.500 και άλλες που τον κατεβάζουν στις 15.000. Υπάρχει μια πτωτική τάση που παρατηρείται πιο έντονη στο Δυτικό Καναδά και στο Κεμπέκ και λιγότερο στο Οντάριο, ιδίως στα χρόνια μετά το 1990 παρόλο που είχε αρχίσει πολύ νωρίτερα. Δεν θα επανέλθουμε στους λόγους που έχουν ήδη αναλυθεί σε άλλα κεφάλαια. Σημειώνουμε απλώς πως ο σημερινός μαθητικός πληθυσμός των ελληνόγλωσσων σχολείων του Καναδά είναι γύρω στις 11.000.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι φορείς της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης περνούν σήμερα μια κρίση, που οφείλεται και στην μείωση του μαθητικού πληθυσμού, αλλά και στις δημογραφικές και λοιπές αλλαγές που έχουν επέλθει μέσα στις ελληνικές παροικίες του Καναδά.

Για την αντιμετώπιση αυτής της κρίσης χρειάζεται ριζική αναδιοργάνωση αυτών των φορέων.

Μια πρώτη σημαντική προσπάθεια θα ήταν η δημιουργία ενιαίων σχολικών φορέων κατά πόλεις ή περιοχές. Οι ενιαίοι αυτοί φορείς, χωρίς να απορροφήσουν τους ήδη υπάρχοντες, τουλάχιστο σε πρώτο στάδιο, θα είχαν ένα ρόλο συντονιστικό και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, αλλά και για να τεθεί τέρμα σε «αθέμιτους» ανταγωνισμούς, αλληλοκατηγορίες, κ.λπ.

Μια δεύτερη προσπάθεια θα ήταν η δημιουργία ενιαίου - κατά το δυνατόν - Αναλυτικού Προγράμματος για την αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Μια τρίτη προσπάθεια θα πρέπει να αποβλέπει στην παραγωγή - προσαρμογή των διδακτικών υλικών γι' αυτά τα σχολεία. Η συγγραφή βιβλίων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες του εξωτερικού είναι ένα σωστό βήμα.

Μια τέταρτη προσπάθεια θα πρέπει να αφορά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, στην οποία έχουμε αναφερθεί ή και θα αναφερθούμε αλλού χωρίς να επανέλθουμε εδώ.

Μια πέμπτη προσπάθεια θα πρέπει να αποβλέπει στην ανάπτυξη της φιλοξενίας μαθητών στην Ελλάδα καθώς και ανταλλαγών.

Τέλος, το ελληνικό δημόσιο, χωρίς να επεμβαίνει στα εσωτερικά προβλήματα των παροικιών, θα μπορούσε να βοηθήσει - και έχει τη δυνατότητα γι' αυτό - στη δημιουργία φορέων με πιο σύνθετη μορφή: σ' αυτούς τους φορείς θα μπορούσαν να μετέχουν αντιπρόσωποι των κοινοτήτων, της εκκλησίας, των γονέων, των εκπαιδευτικών καθώς και των πολιτών γενικότερα ελληνικής καταγωγής - ίσως και φιλελλήνων - που ενδιαφέρονται για την ελληνική εκπαίδευση.

Βεβαίως, οι φορείς ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης είναι και «φορείς εξουσίας» για τους διάφορους παροικιακούς παράγοντες. Και στα παιχνίδια «εξουσίας» - αλλά και άλλων συμφερόντων - έχουν θυσιαστεί πολλές φορές αυτά της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Γι' αυτό το λόγο η μεταρρύθμιση και αναδιοργάνωσή τους δεν είναι εύκολο εγχείρημα και για να γίνει θα χρειασθεί πολλή προσπάθεια και επιδέξιοι χειρισμοί. Από την άλλη, όμως, είναι και μια αναγκαιότητα, την οποία λίγο πολύ αντιλαμβάνονται και οι ίδιοι, και αν δεν πραγματοποιηθεί σύντομα, θα είναι ίσως αργά σε μερικά χρόνια, αφού οι σημερινοί φορείς έχουν χάσει ένα μεγάλο μέρος της αξιοπιστίας και της αποτελεσματικότητάς τους και δεν θα μπορούν να επιτελέσουν το έργο για το οποίο δημιουργήθηκαν.